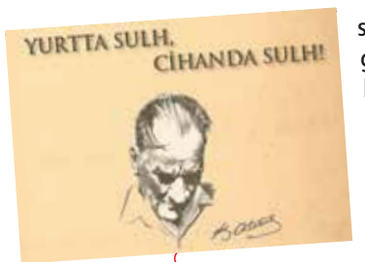
TC İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK Sınıf-12

KONU ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI (1923-1938)

Türkiye-Yunanistan İlişkileri

Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Türk-Yunan ilişkilerinde belirleyici olan iki ana sorun, nüfus mübadelesi ve Patrikhane Meselesi olmuştur. Lozan Barış Antlaşması'yla, 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan önce İstanbul'da yerleşik olan Rumlar ve Batı Trakya'daki Türkler dışında kalan, Türkiye'deki Rumların ve Yunanistan'daki Türklerin mübadelesi (değişimi) kararlaştırıldı. Etabli (yerleşik) sorunu, Milletler Cemiyetine taşındı ancak bir sonuç elde edilemedi. Yunanistan'la 10 Haziran 1930'da Ankara'da imzalanan bir antlaşmayla yerleşme tarihlerine bakılmaksızın İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türklerinin hepsi "yerleşik" sayıldılar. Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra Türk-Yunan ilişkilerini etkileyen bir diğer sorun ise Patrikhane meselesidir. Türkiye Patrikhane konusunun bir iç sorun olduğunu ve bu nedenle iç işlerine müdahale edilmesine izin vermeyeceğini belirtti. Nüfus mübadelesi sorununun çözülmesinden sonra Yunanistan Başbakanı Venizelos, Türkiye'yi ziyaret etti ve 30 Ekim 1930'da Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaşma ve Hakem Antlaşması imzalandı.

Türkiye-İngiltere İlişkileri ve Musul Sorunu

Türkiye, Misak-ı Millî sınırları içinde yer alan Musul'u geri alabilmek için Lozan'da büyük bir uğraş vermişti.

Ancak barışın tehlikeye girmesi nedeniyle, Musul Meselesi'nin Türkiye ile İngiltere arasında ikili görüşmelere bırakılması kabul edilmişti. İngiltere'nin asıl amacı Musul ile ilgili kararların alınmasında meseleyi Milletler Cemiyetine götürmekti. Bu yüzden görüşmelerden bir sonuç elde edilemedi ve mesele Milletler Cemiyetine taşındı. Milletler Cemiyeti, Musul'un Irak'a bırakıldığını ilan etti. Türkiye kararı tepkiyle karşıladı. İngiltere ile ilişkiler gerildi ve yeni bir savaşın eşiğine gelindi. Savaş hazırlıklarına başlanacağı sırada iç politikada yaşanan olumsuz gelişmeler ve iç güvenlik sorunları yaşatan olayların ortaya çıkması nedeniyle Türkiye, Milletler Cemiyetinin kararını kabul etmek zorunda kaldı.

5 Haziran 1926'da Türkiye ve İngiltere, **Ankara Antlaşması'nı** imzaladı. Buna göre: Musul, Kerkük ve Süleymaniye, İngiliz mandası altında olan Irak'a bırakılacak, Hakkâri Türkiye'ye bırakılarak Türkiye-Irak sınırı çizilecek, Irak, Musul'dan elde edeceği petrol gelirlerinden %10'unu 25 yıllığına Türkiye'ye verecekti. Türkiye 1931'den başlayarak 1950'ye kadar 20 yıl boyunca Irak petrol aidatından hissesine düşen 3.5 milyon sterlini Irak'tan aldı.

Türkiye-Fransa İlişkileri

Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra Türkiye ile Fransa arasındaki ilk sorun Türkiye-Suriye sınırının tespiti olmuştur. Karma komisyonun aldığı karar 30 Mayıs 1926'da imzalanan Türkiye-Fransa Dostluk ve İyi Komşuluk Anlaşması'yla kabul edildi. Bir başka sorun da Osmanlı'dan kalan borçların ödenmesi konusunda yaşandı. Türkiye'deki yabancı okullar sorunu, Türk-Fransız ilişkilerini etkileyen bir diğer meseleydi. Bu meselede Türkiye Cumhuriyeti'nin Tevhid-i Tedrisat Kanunu'na göre, yabancı okulların tümünde Türkçe, tarih ve coğrafya dersleri Türk öğretmenler tarafından ve Türkçe okutulacaktı. 1936'da Fransa'nın, Suriye'ye bağımsızlık vermesinden sonra Hatay sorunu başladı. Hatay'ın 1939'da Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmasıyla mesele son buldu.

Türkiye-Sovyetler Birliği (SSCB) İlişkileri

Türk-Sovyet ilişkilerine temel teşkil eden antlaşma, 16 Mart 1921'de imzalanan Moskova Antlaşması'dır. Bu antlaşma ile Sovyetler Birliği, TBMM'yi ve Misak-ı Millî'yi resmen tanıdığını açıklamıştı. İngiltere ile ilişkilerin gerginleştiği Musul sorunu sırasında 17 Aralık 1925' te, Türk-Sovyet Tarafsızlık ve Saldırmazlık Antlaşması imzalanmış böylece Türkiye ile SSCB arasındaki yakınlaşma devam ettirilmiş oldu.

Türkiye'nin Milletler Cemiyetine Girişi (1932)

Türkiye 1930'lu yıllara gelindiğinde Lozan'dan kalan sorunları barışçı yollarla büyük ölçüde çözüme kavuşturmuş ve komşularıyla iyi ilişkiler içine girmişti. Bu gelişmeler sonrası Yunanistan'ın ve İspanya'nın önerisiyle Milletler Cemiyeti, Türkiye'yi üyeliğe davet etti. Türkiye, dünya barışının korunması için beslediği iyi niyetin göstergesi olarak üyelik davetini kabul etti (18 Temmuz 1932).

Balkan Antantı (1934)

İtalya ve Almanya'nın Balkanlar üzerindeki yayılmacı politikaları belirginleşince Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya, Atina'da toplanarak 9 Şubat 1934'te Balkan Antantı'nı imzaladılar. Bu antant ile sınırlar karşılıklı olarak güvenlik altına alındı. Balkan ülkesi olan Bulgaristan komşularından toprak talep ettiği için Arnavutluk ise İtalya'nın baskısı altında bulunduğu için Balkan Antantı'na katılmamıştı.

SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi Atatürk Dönemi'nde Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Türk-Yunan ilişkilerinde belirleyici olan sorunlardan birisidir?

A) Kıbrıs Sorunu
B) Ege adaları Sorunu
C) Kıta Sahanlığı Sorunu
D) Nüfus mübadelesi Sorunu
E) Fır Hattı Sorunu

Cevap: D

2. Aşağıdakilerden hangisi Türk dış politikasının 1923-1938 arası döneminde meydana gelen gelişmelerden biri değildir?

A) Balkan Antantı
B) Sadabat Paktı
C) Montrö Boğazlar Sözleşmesi
D) Milletler Cemiyetine Giriş
E) Hatay'ın Anavatana katılması

Cevap: E

3. Dış politikada güçlü olmanın ilk koşulu iç politikada da güçlü olmaktır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki yargıyı doğrulayan bir gelişmedir?

A) Musul Sorunu
B) Milletler Cemiyetine üyelik
C) Balkan Antantı
D) Kubilay Olayı
E) Sadabad Paktı

Cevap: A